OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
ELEANOR SHARPSTON
przedstawiona w dniu 9 czerwca 2011 r.[1]

1. Po przekazaniu za pośrednictwem faksu, przed upływem terminu zaskarżenia, skargi o stwierdzenie nieważności decyzji Urzędu Harmonizacji w ramach Rynku Wewnętrznego (OHIM) adwokat spółki Bell & Ross BV (zwanej dalej „wnoszącą odwołanie") wysłał do sekretariatu Sądu Unii Europejskiej (zwanego dalej „sekretariatem") siedem egzemplarzy tej samej skargi. Egzemplarze te wpłynęły do sekretariatu po upływie terminu do wniesienia skargi, ale przed upływem dziesięciodniowego terminu przewidzianego na złożenie oryginału po przesłaniu faksem.

2. Ponieważ w sekretariacie nie zdołano odnaleźć oryginału wśród tych siedmiu egzemplarzy, wezwano ww. adwokata do przekazania do sekretariatu oryginału skargi. Adwokat wysłał znajdujący się jeszcze w jego posiadaniu egzemplarz, który dotarł do sekretariatu po upływie ww. dziesięciodniowego terminu. Po weryfikacji podpisu za pomocą wilgotnej ściereczki w sekretariacie stwierdzono, że jest to oryginał skargi, pozostałe zaś egzemplarze są jego kserokopiami.

3. Wówczas Sąd bez przeprowadzania dalszych czynności procesowych w postanowieniu z uzasadnieniem uznał skargę za oczywiście niedopuszczalną, ponieważ oryginał skargi został złożony po upływie terminu zaskarżenia.

4. Niniejsze odwołanie podważa to orzeczenie[2], w szczególności w zakresie dotyczącym pojęć wady usuwalnej, usprawiedliwionego błędu czy nieprzewidywalnych okoliczności, proporcjonalności decyzji podjętej przez Sąd oraz ochrony uzasadnionych oczekiwań.

Ramy prawne

Statut Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

5. Artykuł 21 akapit drugi statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zwanego dalej „statutem Trybunału") przewiduje

1 — Język oryginału: francuski.

2 — Postanowienie z dnia 18 czerwca 2010 r. w sprawie T-51/10 Bell & Ross przeciwko OHIM (zwane dalej „zaskarżonym postanowieniem").

w szczególności, że skardze towarzyszy, w stosownych przypadkach, akt, którego stwierdzenia nieważności się żąda. Jeżeli dokument ten nie zostanie przedłożony razem ze skargą, „sekretarz zwraca się do zainteresowanej strony o przedstawienie [go] w rozsądnym terminie, lecz w takim przypadku prawa strony nie wygasają nawet wtedy, gdy takie dokumenty są przedstawione po terminie wyznaczonym do wszczęcia postępowania".

Regulamin postępowania przed Sądem

6. Artykuł 43 regulaminu postępowania przed Sądem (zwanego dalej „regulaminem postępowania") stanowi:

„§ 1 Oryginał każdego pisma procesowego podpisuje pełnomocnik albo adwokat lub radca prawny strony.

Pismo procesowe, wraz ze wszystkimi powołanymi w nim załącznikami, wnosi się razem z pięcioma odpisami przeznaczonymi dla Sądu i dodatkowym odpisem dla każdej z pozostałych stron postępowania. Odpisy uwierzytelnia strona je składająca.

[…]

§ 6 […] data wpływu do sekretariatu, za pośrednictwem faksu lub innego technicznego środka komunikacji dostępnego w Sądzie, kopii podpisanego oryginału pisma procesowego […] jest dla celów zachowania terminów procesowych datą wpływu, o ile podpisany oryginał pisma procesowego wraz z załącznikami i odpisami określonymi w § 1 akapit drugi zostanie złożony w sekretariacie nie później niż dziesięć dni po tej dacie. Artykuł 102 § 2[[3]] nie stosuje się do tego dziesięciodniowego terminu.

[…]".

7. Artykuł 44 § 6 regulaminu postępowania stanowi:

„Jeżeli skarga nie spełnia wymagań wymienionych w §§ 3–5 niniejszego artykułu[[4]], sekretarz wyznacza rozsądny termin na jej poprawienie lub uzupełnienie poprzez dołączenie jednego z wyżej wymienionych dokumentów. Jeżeli skarżący nie poprawi lub nie uzupełni skargi w wyznaczonym terminie, Sąd decyduje, czy niespełnienie tych wymagań pociąga za sobą niedopuszczalność skargi".

3 — Zgodnie z którym terminy procesowe są przedłużane o dziesięciodniowy termin uwzględniający odległość.

4 — Te paragrafy przewidują odpowiednio złożenie dokumentu poświadczającego, iż adwokat lub radca prawny jest uprawniony do występowania przed sądem (§ 3), dokumentów określonych w art. 21 akapit drugi statutu Trybunału (§ 4) oraz, jeśli skarżącym jest osoba prawna prawa prywatnego, dowodu posiadania osobowości prawnej, a także dowodu prawidłowości udzielenia pełnomocnictwa adwokatowi lub radcy prawnemu (§ 5).

8. Artykuł 111 regulaminu postępowania stanowi:

„Jeżeli Sąd jest oczywiście niewłaściwy do rozpoznania skargi lub jeżeli skarga jest oczywiście niedopuszczalna albo oczywiście pozbawiona podstawy prawnej, Sąd, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, może, bez dalszych czynności procesowych, podjąć decyzję, wydając postanowienie z uzasadnieniem".

Instrukcje dla sekretarza Sądu

9. Instrukcje dla sekretarza Sądu (zwane dalej „instrukcjami dla sekretarza") zostały sporządzone na podstawie art. 23 regulaminu postępowania. Zgodnie z art. 7 tych instrukcji:

„1. Sekretarz czuwa nad tym, aby dokumenty składane do akt odpowiadały przepisom statutu, regulaminu postępowania, Praktycznych instrukcji dla stron oraz niniejszych instrukcji.

W razie potrzeby sekretarz umożliwia stronom uzupełnienie braków formalnych złożonych dokumentów, wyznaczając w tym celu stosowny termin.

W przypadku nieprzestrzegania przepisów regulaminu postępowania, o których mowa w pkt 55 i 56 Praktycznych instrukcji dla stron, doręczenie pisma ulega odroczeniu.

W przypadku nieprzestrzegania przepisów regulaminu postępowania, o których mowa w pkt 57 i 59 Praktycznych instrukcji dla stron, doręczenie pisma ulega odroczeniu lub może ulec odroczeniu.

[…]

3. Z zastrzeżeniem art. 43 § 6 regulaminu [postępowania], dotyczącego składania dokumentów za pośrednictwem faksu lub innego technicznego środka komunikacji, sekretarz przyjmuje wyłącznie dokumenty z oryginalnym podpisem adwokata, radcy prawnego lub pełnomocnika strony.

[…]".

Praktyczne instrukcje dla stron

10. Praktyczne instrukcje Sądu dla stron (zwane dalej „praktycznymi instrukcjami") zostały wydane na podstawie art. 150 regulaminu postępowania. W rozdziale B, zatytułowanym „Wnoszenie pism procesowych", przewidziano w szczególności:

„[…]

7. Na końcu pisma procesowego musi zostać umieszczony oryginalny podpis adwokata, radcy prawnego albo pełnomocnika strony. Jeśli pełnomocników jest kilku, wystarczy, że pismo procesowe podpisze jeden z nich.

[…]

9. Na każdym odpisie każdego dokumentu procesowego, do których przedłożenia strony są obowiązane na podstawie art. 43 § 1 akapit drugi regulaminu postępowania, adwokat, radca prawny lub pełnomocnik strony umieszcza parafowaną przez siebie wzmiankę potwierdzającą zgodność odpisu z oryginałem".

11. W rozdziale F, zatytułowanym „Usuwanie braków pism", w pkt 55–59 sprecyzowano zasady, na jakich można usuwać braki skarg.

12. Zgodnie z pkt 55 skarga nie jest doręczana stronie przeciwnej i wyznaczony zostaje rozsądny termin na jej poprawienie lub uzupełnienie, jeżeli nie spełnia ona następujących wymogów:

„a) załączenie dokumentu poświadczającego uprawnienia adwokata lub radcy prawnego (art. 44 § 3 regulaminu postępowania);

b) załączenie dowodu posiadania osobowości prawnej przez osobę prawną prawa prywatnego [art. 44 § 5 lit. a) regulaminu postępowania];

c) załączenie pełnomocnictwa [art. 44 § 5 lit. b) regulaminu postępowania];

d) załączenie dowodu, że pełnomocnictwo udzielone adwokatowi lub radcy prawnemu zostało udzielone przez osobę do tego uprawnioną [art. 44 § 5 lit. b) regulaminu postępowania];

e) załączenie zaskarżonego aktu (skarga o stwierdzenie nieważności) […] (art. 21 akapit drugi statutu Trybunału, art. 44 § 4 regulaminu postępowania)".

13. Punkt 56 praktycznych instrukcji stanowi:

„W sprawach z zakresu własności intelektualnej podważających zgodność z prawem decyzji izby odwoławczej OHIM skarga nie jest doręczana drugiej stronie lub innym uczestnikom i wyznaczony zostaje rozsądny termin na jej poprawienie lub uzupełnienie, jeżeli nie spełnia ona następujących wymogów przewidzianych w art. 132 regulaminu postępowania:

a) wskazanie nazwisk lub nazw wszystkich uczestników postępowania przed izbą odwoławczą oraz adresów, które wskazali oni do celów doręczeń w ramach tego postępowania (art. 132 § 1 akapit pierwszy regulaminu postępowania);

b) wskazanie daty zawiadomienia o decyzji izby odwoławczej (art. 132 § 1 akapit drugi regulaminu postępowania);

c) przedłożenie w załączniku zaskarżonej decyzji (art. 132 § 1 akapit drugi regulaminu postępowania)".

14. Punkt 57 wspomnianych instrukcji przewiduje w szczególności:

„Doręczenie skargi ulega odroczeniu i wyznaczony zostaje rozsądny termin na jej poprawienie lub uzupełnienie, jeżeli nie są spełnione następujące wymogi formalne:

[…]

b) oryginalny podpis adwokata, radcy prawnego lub pełnomocnika na końcu skargi (pkt 7 praktycznych instrukcji);

[…]

o) przedłożenie uwierzytelnionych odpisów skargi (art. 43 § 1 akapit drugi regulaminu postępowania, pkt 9 praktycznych instrukcji)".

15. Punkt 58 praktycznych instrukcji przewiduje, że skarga jest doręczana stronie przeciwnej i wyznaczony zostaje rozsądny termin na jej poprawienie lub uzupełnienie, jeżeli nie spełnia ona wymogów formalnych dotyczących wskazania adresu do doręczeń, dokumentu poświadczającego uprawnienia każdego kolejnego adwokata lub radcy prawnego, streszczenia zarzutów i głównych argumentów oraz przekładu załączników na język postępowania.

16. Wreszcie pkt 59 rzeczonych instrukcji przewiduje zasadę lub możliwość, w zależności od sytuacji, usunięcia braku, jeśli liczba stron skargi przekracza limit ustalony w praktycznych instrukcjach, a także odroczenia w takim przypadku doręczenia.

Okoliczności powstania sporu

17. Pismem, które wpłynęło do sekretariatu Sądu za pośrednictwem faksu w dniu 22 stycznia 2010 r., wnosząca odwołanie wniosła skargę na decyzję OHIM [5]. Decyzja ta została doręczona wnoszącej odwołanie w dniu 13 listopada 2009 r. Z zasad obliczania terminów procesowych określonych w regulaminie postępowania wynikało, że termin do wniesienia skargi upływał w dniu 25 stycznia 2010 r.

18. Adwokat wnoszącej odwołanie wysłał następnie do sekretariatu skargę wraz

5 — Decyzja Trzeciej Izby Odwoławczej z dnia 27 października 2009 r. w sprawie R 1267/2008-3 Bell & Ross BV przeciwko Klockgrossisten i Norden AB (zwana dalej „sporną decyzją").

z załącznikami w siedmiu egzemplarzach, a także dokumenty wymagane na podstawie art. 44 § 3–5 regulaminu postępowania, którym towarzyszyło pismo przewodnie wyjaśniające, że przesyłka zawiera oryginał skargi z załącznikami i siedem kompletów zgodnych z oryginałem kopii tych samych dokumentów [6]. Przesyłka wpłynęła do sekretariatu w dniu 1 lutego 2010 r., tj. dziesiątego dnia po przekazaniu za pośrednictwem faksu.

19. W dniu 2 lutego 2010 r. sekretariat poprosił adwokata o przekazanie mu podpisanego oryginału skargi, którego najwyraźniej brakowało w przesyłce.

20. Pismem z dnia 3 lutego 2010 r. adwokat wysłał do sekretariatu jedyny egzemplarz skargi, który znajdował się w jego aktach, wyjaśniając:

„Ponieważ jestem przekonany, iż poprzednio wysłałem do Państwa oryginał dokumentu z kompletem kserokopii, nie jestem w stanie stwierdzić, czy załączony dokument jest, czy nie, oryginałem. Moim zdaniem jest to kopia, którą zachowaliśmy w aktach. Przekazuję ją Państwu do zbadania i oczekuję dalszych informacji".

6 — Żaden z siedmiu egzemplarzy nie został poświadczony za zgodność z oryginałem na samym dokumencie, ponieważ adwokat uznał – wbrew treści pkt 9 praktycznych instrukcji – że wystarczy wzmianka uwierzytelniająca w piśmie przewodnim. Okoliczność, iż przedmiotowe odpisy nie zostały uwierzytelnione w ten sposób, została poruszona w zaskarżonym postanowieniu, ale nie stanowi podstawy stwierdzenia niedopuszczalności. W każdym razie wygląda na to, że chodziło tu o wadę, którą można było usunąć na podstawie pkt 57 lit. o) praktycznych instrukcji.

21. W dniu 5 lutego 2010 r. sekretariat poinformował adwokata, że stwierdził, iż ten dokument jest oryginałem: po potarciu podpisu wilgotną ściereczką atrament (czarny) lekko się rozmazał.

22. Sekretariat zarejestrował więc skargę z datą 5 lutego 2010 r., tj. po upływie zarówno terminu do wniesienia skargi, jak i dziesięciodniowego terminu określonego w art. 43 § 6 regulaminu postępowania.

23. Pismem z dnia 12 lutego 2010 r. skierowanym do sekretariatu adwokat wnoszącej odwołanie powołał się na usprawiedliwiony błąd, aby wyjaśnić złożenie podpisanego oryginału skargi po upływie ww. dziesięciodniowego terminu.

24. Ze względu na powyższe okoliczności skarga nie została doręczona OHIM.

Zaskarżone postanowienie

25. W zaskarżonym postanowieniu Sąd, uznawszy, iż dokumenty znajdujące się w aktach sprawy nie pozwalają na wystarczające jej wyjaśnienie, i postanowiwszy orzec bez przeprowadzania dalszych czynności procesowych na podstawie art. 111 regulaminu postępowania, odrzucił skargę jako oczywiście niedopuszczalną.

26. Sąd przypomniał, iż zgodnie z utrwalonym orzecznictwem [7] termin do wniesienia skargi ma charakter bezwzględnie wiążący, ponieważ został ustanowiony w celu zapewnienia jasności i pewności stanów prawnych oraz uniknięcia jakiejkolwiek dyskryminacji lub arbitralnego traktowania w procesie wymiaru sprawiedliwości, a zadaniem sądu Unii jest sprawdzenie z urzędu, czy został on dotrzymany [8]. Następnie Sąd stwierdził, że skarga wpłynęła do sekretariatu faksem w dniu 22 stycznia 2010 r., przed upływem terminu do wniesienia skargi, oraz że uwzględniając dziesięciodniowy termin określony w art. 43 § 6 regulaminu postępowania, oryginał powinien był wpłynąć do dnia 1 lutego 2010 r. Oryginał ten otrzymano jednak dopiero w dniu 5 lutego 2010 r., a zatem skarga została złożona po terminie [9].

27. Następnie Sąd rozpatrzył argumenty przedstawione w piśmie z dnia 12 lutego 2010 r. celem powołania się na usprawiedliwiony błąd: zleceniobiorca, który wykonał kopie skargi, pomylił oryginał z kopią; adwokat miał zwyczaj podpisywać się czarnym atramentem; jakość kopii utrudniła odróżnienie oryginału od kopii; nie można wymagać od skarżącego, by zawsze przeprowadzał test za pomocą wilgotnej ściereczki, a możliwość usunięcia braku na podstawie pkt 57 lit. o) praktycznych instrukcji może zmniejszyć czujność skarżących w zakresie konieczności odróżnienia oryginału od kopii.

28. Sąd uznał, iż żaden z tych argumentów nie pozwala na stwierdzenie usprawiedliwionego błędu. Według orzecznictwa [10], jeśli chodzi o terminy do wniesienia skargi, pojęcie usprawiedliwionego błędu należy rozumieć w sposób wąski i może ono dotyczyć jedynie okoliczności wyjątkowych, w szczególności kiedy zachowanie danej instytucji mogło samo albo w decydującym zakresie doprowadzić do powstania zrozumiałych wątpliwości w świadomości osoby działającej w dobrej wierze, zachowującej wszelką staranność wymaganą od przeciętnie zorientowanego podmiotu. Tymczasem w rozpoznawanej sprawie wnosząca odwołanie przyznała, iż to ona sama jest źródłem pomyłki powstałej przy przygotowywaniu dokumentów, i nie wykazano ani zaistnienia wyjątkowych okoliczności, ani zachowania wszelkiej wymaganej staranności. Trudność w odróżnieniu podpisanego oryginału skargi od kopii była możliwa do pokonania [11].

29. Ponadto niezłożenie w terminie podpisanego oryginału nie figuruje wśród przypadków usuwania braków skarg przewidzianych w punktach 55–59 praktycznych instrukcji. Możliwość usunięcia braków przewidziana

7 — Wyrok z dnia 23 stycznia 1997 r. w sprawie C-246/95 Coen, Rec. s. I-403, pkt 21; wyrok Sądu z dnia 18 września 1997 r. w sprawach połączonych T-121/96 i T-151/96 Mutual Aid Administration Services przeciwko Komisji, Rec. s. II-1355, pkt 38, 39.

8 — Punkt 12 zaskarżonego postanowienia.

9 — Punkt 17 zaskarżonego postanowienia.

10 — Wyrok Sądu z dnia 29 maja 1991 r. w sprawie T-12/90 Bayer przeciwko Komisji, Rec. s. II-219, pkt 29; postanowienie Sądu z dnia 11 grudnia 2006 r. w sprawie T-392/05 MMT przeciwko Komisji, pkt 36 i przytoczone tam orzecznictwo.

11 — Punkty 19–27 zaskarżonego postanowienia.

w pkt 57 lit. o) nie może skutkować zmniejszeniem czujności skarżących, do których należy odróżnienie oryginału od kopii [12].

Żądania i zarzuty odwołania

30. Wnosząca odwołanie wnosi do Trybunału o uchylenie zaskarżonego postanowienia, stwierdzenie, że skarga o stwierdzenie nieważności jest dopuszczalna, przekazanie sprawy do Sądu celem rozpoznania jej co do istoty oraz obciążenie OHIM kosztami postępowania w obu instancjach.

31. Wnosząca odwołanie podnosi sześć zarzutów dotyczących odpowiednio naruszenia art. 111 regulaminu postępowania, naruszenia art. 43 tego regulaminu, braku poszanowania pkt 57 lit. b) praktycznych instrukcji i art. 7 ust. 1 instrukcji dla sekretarza, nieuznania istnienia usprawiedliwionego błędu, nieuznania istnienia nieprzewidywalnych okoliczności oraz naruszenia zasad proporcjonalności i ochrony uzasadnionych oczekiwań.

32. OHIM wnosi o oddalenie odwołania i obciążenie wnoszącej odwołanie kosztami postępowania.

12 — Punkt 28 zaskarżonego postanowienia.

Analiza

Uwagi wstępne

33. Przede wszystkim istotne jest moim zdaniem dokładne wyodrębnienie najważniejszych okoliczności, które odróżniają tę sprawę od innych.

34. Po pierwsze, bezsporne jest, że w wyniku pomyłki egzemplarz skargi, który wpłynął do sekretariatu w dniu 5 lutego 2010 r., był tym, na którym znajdował się oryginalny podpis adwokata, natomiast egzemplarze otrzymane w dniu 1 lutego 2010 r. były jego wiernymi kserokopiami. Nie zostało także zakwestionowane, że dokument otrzymany w dniu 5 lutego 2010 r. był oryginałem faksu otrzymanego w dniu 22 stycznia 2010 r. Ponadto nie ulega wątpliwości, że termin do wniesienia skargi upłynął w dniu 25 stycznia 2010 r. (a zatem został dotrzymany, jeśli chodzi o przekazanie skargi za pośrednictwem faksu w dniu 22 stycznia 2010 r.) ani że dziesięciodniowy termin na złożenie oryginału skargi po przekazaniu jej faksem upłynął w dniu 1 lutego 2010 r.

35. Po drugie, uważam za ważne odnotowanie, że z całkowicie oczywistych powodów sama skarga skierowana do Sądu nie zawierała żadnej argumentacji dotyczącej przyczyn wspomnianej powyżej pomyłki, ewentualnego uzasadnienia złożenia skargi po terminie

czy możliwości usunięcia braków. Ponieważ skargi nie doręczono OHIM ani nie przeprowadzono żadnej rozprawy, strony nie miały okazji wypowiedzenia się bezpośrednio przed samym Sądem na temat tych aspektów [13]. Zatem do rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym postanowieniu Sąd doszedł na podstawie wymiany informacji między adwokatem a sekretariatem dokonanej telefonicznie oraz na piśmie, a także na podstawie zidentyfikowania przez sekretariat oryginalnego podpisu adwokata.

36. Następnie należy przypomnieć zasady prawa Unii, które wydają się najbardziej istotne dla oceny tego odwołania: zasada pewności prawa, zgodnie z którą terminy zaskarżenia mają charakter bezwzględnie wiążący i strony czy sąd nie mogą ich zmieniać według własnego uznania; prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem, zgodnie z warunkami przewidzianymi w art. 47 karty praw podstawowych Unii Europejskiej; zasada proporcjonalności, która wymaga, aby środki podejmowane w trybie przepisów prawa Unii były właściwe do osiągnięcia zamierzonego celu i nie wykraczały poza to, co jest konieczne do jego osiągnięcia; oraz zasada ochrony uzasadnionych oczekiwań, która obejmuje każdą osobę, u której instytucja Unii wzbudziła uzasadnione nadzieje, udzielając konkretnych zapewnień.

37. W świetle tych zasad oraz okoliczności rozpoznawanej sprawy uważam, że na szczególną uwagę zasługują trzeci i szósty zarzut odwołania, którymi zajmę się w pierwszej kolejności. Pozostałe zarzuty będzie można potem rozpatrzyć łatwiej.

Zarzut trzeci: naruszenie art. 7 ust. 1 instrukcji dla sekretarza oraz pkt 57 lit. b) praktycznych instrukcji

38. Wnosząca odwołanie twierdzi, że Sąd naruszył prawo, odmawiając jej możliwości usunięcia braków skargi zgodnie z art. 7 ust. 1 instrukcji dla sekretarza (zgodnie z którym sekretarz w razie potrzeby umożliwia stronom uzupełnienie braków formalnych złożonych dokumentów, wyznaczając w tym celu stosowny termin) oraz zgodnie z pkt 57 lit. b) praktycznych instrukcji (zgodnie z którym wyznacza się rozsądny termin na usunięcie braków skargi, jeżeli nie został spełniony wymóg formalny dotyczący oryginalnego

13 — Podkreślam, że gdyby zaskarżone postanowienie zostało wydane na podstawie art. 113, a nie art. 111 regulaminu postępowania, musiałoby dojść do wysłuchania stron. W istocie ww. art. 113 stanowi: „Sąd może w każdym czasie, *po wysłuchaniu stron*, stwierdzić z urzędu, że skarga jest niedopuszczalna ze względu na bezwzględne przeszkody procesowe […]" (podkreślenie autora). Otóż, ponieważ oczywista niedopuszczalność z powodu złożenia skargi po terminie stanowi bezwzględną przeszkodę procesową, niełatwo jest rozgraniczyć odpowiednie zakresy stosowania art. 111 i 113 regulaminu postępowania ani w konsekwencji określić zakres nałożonego na Sąd obowiązku wysłuchania stron, choćby poprzez zapoznanie się z ich wyjaśnieniami w formie pisemnej, przed wydaniem postanowienia w okolicznościach takich jak występujące w rozpoznawanej sprawie (zob. w szczególności wyrok z dnia 2 maja 2006 r. w sprawie C-417/04 P Regione Siciliana przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-3881, pkt 37).

podpisu adwokata lub radcy prawnego na końcu skargi).

39. Przede wszystkim nie mogę zgodzić się z podniesionym przez OHIM zarzutem niedopuszczalności tego zarzutu. OHIM podkreśla bowiem, że wnosząca odwołanie nie powoływała się przed Sądem na pkt 57 lit. b) praktycznych instrukcji.

40. Prawdą jest, że co do zasady zarzut dotyczący sporu rozpoznawanego w postępowaniu głównym, który nie był podnoszony przed Sądem, nie może zostać podniesiony po raz pierwszy przed Trybunałem [14], w rozpoznawanej sprawie nie można jednak – moim zdaniem – oceniać dopuszczalności zarzutów odwołania pod względem ich podobieństwa albo braku podobieństwa do zarzutów podniesionych w pierwszej instancji. W toku postępowania przed Sądem wnosząca odwołanie nie miała bowiem żadnej możliwości podniesienia jakiegokolwiek zarzutu związanego ze wskazanym przepisem. Sama skarga nie mogła zawierać argumentów dotyczących okoliczności jej złożenia, ponieważ z oczywistych powodów nie przewidziano ich z góry w momencie redagowania skargi. Jeśli zaś chodzi o wymianę informacji, również w formie pisemnej, między adwokatem wnoszącej odwołanie a sekretariatem, nie były to w żadnym razie dokumenty, w których wnosząca odwołanie mogłaby podnieść zarzut, który byłby dopuszczalny w ramach jej skargi.

14 — Zobacz w szczególności wyrok z dnia 21 września 2010 r. w sprawach połączonych C-514/07 P, C-528/07 P i C-532/07 P Szwecja i in. przeciwko API i Komisji, Zb.Orz. s. I-8533, pkt 126 i przytoczone tam orzecznictwo.

41. Co do istoty argumenty przedstawione przez wnoszącą odwołanie uważam za przekonujące, natomiast zastrzeżenia wyrażone przez OHIM nie przemawiają do mnie.

42. Chociaż w art. 44 § 6 regulaminu postępowania rzeczywiście jest jedynie mowa o niespełnieniu wymogów wymienionych w § 3–5 tego samego artykułu jako brakach, które mogą zostać poprawione lub uzupełnione w rozsądnym terminie wyznaczanym przez sekretarza, to – wbrew temu, co utrzymuje OHIM – ta wzmianka nie jest wyliczeniem wyraźnie stanowiącym katalog zamknięty.

43. W tym względzie art. 7 ust. 1 instrukcji dla sekretarza przewiduje, że właśnie sekretarz czuwa nad tym, aby dokumenty składane do akt odpowiadały „przepisom statutu, regulaminu postępowania, Praktycznych instrukcji dla stron oraz niniejszych instrukcji" oraz że w razie potrzeby „umożliwia stronom uzupełnienie braków formalnych złożonych dokumentów, wyznaczając w tym celu stosowny termin". Na tej podstawie wnioskuję, iż braki formalne, o których mowa, obejmują wszystkie wymogi nałożone przepisami czterech wymienionych aktów prawnych.

44. Oczywiście brak oryginalnego podpisu adwokata lub radcy prawnego na końcu skargi nie jest brakiem czysto formalnym [takim jakim byłoby na przykład użycie papieru innego formatu niż A4, którego wymaga się w pkt 8 lit. a) praktycznych instrukcji], ponieważ z nim wiąże się identyfikacja dokumentu jako pochodzącego z upoważnionego źródła,

a zatem sama jego istota. Jednakże podpis jest tylko jednym z elementów, które wszystkie łącznie umożliwiają taką identyfikację. Zalicza się do nich także dowód posiadania osobowości prawnej skarżącej będącej osobą prawną, pełnomocnictwo udzielone adwokatowi lub radcy prawnemu, dowód prawidłowości udzielenia tego pełnomocnictwa oraz dokument potwierdzający uprawnienia adwokata lub radcy prawnego. Brak choćby jednego z tych elementów pociąga za sobą niemożność zweryfikowania, czy dokument pochodzi od osoby upoważnionej, a w związku z tym jego niedopuszczalność. Ponieważ nie ulega wątpliwości, że brak któregoś z tych pozostałych dokumentów stanowi brak formalny możliwy do usunięcia, na tej podstawie wnioskuję, że tak samo dzieje się w przypadku oryginalnego podpisu adwokata lub radcy prawnego.

45. Zgodnie z pkt 57 lit. b) praktycznych instrukcji, jeżeli skarga nie spełnia wymogu formalnego dotyczącego złożenia na końcu skargi oryginalnego podpisu przez adwokata lub radcę prawnego, „[d]oręczenie skargi ulega odroczeniu i wyznaczony zostaje rozsądny termin na jej poprawienie lub uzupełnienie".

46. Zatem według mnie postanowienia art. 7 ust. 1 instrukcji dla sekretarza w związku z pkt 57 lit. b) praktycznych instrukcji przewidują – wyraźnie – wyznaczenie rozsądnego terminu na usunięcie braków skargi, w przypadku gdy nie zawiera ona na końcu oryginalnego podpisu adwokata lub radcy prawnego.

47. OHIM podnosi jednak, że instrukcje dla sekretarza nie mogą wprowadzać dodatkowych możliwości usunięcia braków po upływie terminu do wniesienia skargi, których nie przewidziano w statucie lub w regulaminie postępowania.

48. Ten argument zakłada, po pierwsze, rozróżnienie na przypadki usuwania braków po upływie terminu do wniesienia skargi (które może określać jedynie statut oraz regulamin postępowania i które zostały przewidziane wśród sytuacji wymienionych w art. 21 akapit drugi statutu oraz w art. 44 § 6 regulaminu postępowania) i przypadki usuwania braków przed upływem terminu do wniesienia skargi (które mogą być określone w instrukcjach wydanych przez Sąd).

49. Otóż przede wszystkim nie uważam, żeby na podstawie zawartego w art. 21 akapit drugi statutu uściślenia, że „w takim przypadku prawa strony nie wygasają nawet wtedy, gdy takie dokumenty są przedstawione po terminie wyznaczonym do wszczęcia postępowania", można było wnioskować, iż brak takiego uściślenia w innych przepisach dotyczących usuwania braków musi oznaczać, że w tych innych przypadkach usunięcie braku *nie może* mieć miejsca po upływie wspomnianego terminu.

50. Następnie zwracam uwagę, że ani art. 44 § 6 regulaminu postępowania, ani art. 7 ust. 1 instrukcji dla sekretarza, ani też pkt 57 praktycznych instrukcji nie wskazują – czy to

wyraźnie, czy w sposób dorozumiany – że usunięcie braków może, albo też nie może, odbyć się po upływie terminu do wniesienia skargi. Wszystkie trzy przepisy są zredagowane w podobny sposób i każdy z nich trzech przewiduje wyznaczenie przez sekretarza terminu (rozsądnego) na poprawienie lub uzupełnienie dokumentu, w którym występują braki formalne. Jeżeli więc w przypadkach wymienionych w art. 44 § 6 regulaminu postępowania można usunąć braki po upływie terminu do wniesienia skargi, nie ma żadnego powodu, by twierdzić, że inaczej jest w przypadkach wymienionych w dwóch pozostałych przepisach [15].

51. Wydaje mi się zresztą, że każda możliwość usunięcia braków skargi przewidziana w przepisach prawa procesowego powinna być możliwa do zrealizowania po upływie terminu do wniesienia skargi. W istocie dopóki nie upłynie termin do wszczęcia postępowania [16], stronie skarżącej zawsze wolno uzupełnić swoją skargę – i to bez konieczności przewidzenia konkretnych przepisów zezwalających – albo z własnej inicjatywy, albo na skutek otrzymania z sekretariatu informacji o istnieniu braków formalnych. Skoro żaden specjalny przepis nie jest konieczny, aby umożliwić usunięcie braków *przed* upływem terminu do wniesienia skargi, z istnienia takiego przepisu należy wnosić, iż pozwala on na usuwanie braków *po* upływie wspomnianego terminu – i właśnie ta okoliczność powoduje konieczność działania ze strony sekretariatu oraz wyznaczenia w tym celu rozsądnego terminu [17].

52. Jednakże OHIM twierdzi również, że żaden przypadek usuwania braków nieprzewidziany w regulaminie postępowania nie może zostać wprowadzony na podstawie praktycznych instrukcji.

53. Praktyczne instrukcje rzeczywiście są normami niższej rangi w stosunku do regulaminu postępowania, który stanowi dla nich podstawę prawną. Te dwa akty prawne stosują się jednak łącznie, a w związku z tym powinny być interpretowane w sposób możliwie jak najbardziej zgodny. W rozpoznawanej sprawie regulamin postępowania nie zawiera żadnego przepisu, z którego można by wywnioskować, że jedynie w przypadkach w nim przewidzianych może nastąpić usunięcie braku (lub usunięcie braku po upływie terminu do wniesienia skargi). W konsekwencji

15 — Gdyby na podstawie brzmienia art. 21 akapit drugi statutu („w takim przypadku prawa strony nie wygasają nawet wtedy, gdy takie dokumenty są przedstawione po terminie wyznaczonym do wszczęcia postępowania") należało wnioskować a contrario, że w przypadku, dla którego nie ma takiego uściślenia, usunięcie braku zawsze musi odbyć się przed upływem terminu do wniesienia skargi – a nie widzę żadnego powodu, by przeprowadzać takie rozumowanie – argument OHIM byłby niespójny, gdyż tego uściślenia nie ma także w art. 44 § 6 regulaminu postępowania.

16 — Dopóki skarga nie zostanie doręczona stronie przeciwnej; jednak zgodnie z instrukcjami dla sekretarza skarga, która ma braki formalne, nie powinna podlegać doręczeniu.

17 — Oczywiste jest, że sekretarz, decydując o terminie, który ma wyznaczyć w poszczególnych przypadkach, powinien wziąć pod uwagę nie tylko to, co jest rozsądne dla strony skarżącej, lecz także to, co jest rozsądne z punktu widzenia strony pozwanej (a w sprawach dotyczących znaków towarowych, takich jak niniejsza sprawa, również drugiej strony postępowania przed OHIM), której sytuacja prawna powinna być możliwa do ustalenia w sposób jasny i pewny, z uwzględnieniem terminów zaskarżenia i terminów doręczenia.

zgodna wykładnia regulaminu postępowania oraz praktycznych instrukcji jest możliwa, o ile usuwania braków w przypadkach przewidzianych w praktycznych instrukcjach nie ogranicza się do okresu poprzedzającego upłynięcie terminu do wniesienia skargi. Natomiast, gdyby istniała kolizja pomiędzy tymi dwoma aktami prawnymi, pierwszeństwo powinien mieć przepis regulaminu postępowania. Moim zdaniem jednak nawet w przypadku gdy praktyczne instrukcje wykraczają poza to, co dozwolone przez statut lub regulamin postępowania, strony mają prawo oczekiwać, iż Sąd uzna się za związany instrukcjami, które sam wydał, a fortiori w sytuacji, kiedy Sąd orzeka z urzędu, bez wysłuchania stron, o niedopuszczalności skargi.

54. OHIM podnosi wreszcie, że usuwanie braków w przypadkach przewidzianych w pkt 55–59 praktycznych instrukcji dotyczy nie dopuszczalności skargi, lecz jedynie jej doręczenia stronie pozwanej.

55. Argument ten nie może moim zdaniem zostać uwzględniony. Każdy z przedmiotowych punktów praktycznych instrukcji precyzuje, czy doręczenie powinno być odroczone, czy nie. Co więcej, jest prawdopodobne, że niektóre z wymienionych wad – na przykład brak numeracji ustępów, o którym mowa w pkt 57 lit. c) – nie będą mogły powodować niedopuszczalności, nawet jeśli nie zostaną usunięte. Inne natomiast – w tym będący przedmiotem sporu w rozpoznawanej sprawie brak oryginalnego podpisu adwokata, radcy prawnego lub pełnomocnika na końcu skargi, o którym mowa w pkt 57 lit. b) – w sposób konieczny będą skutkować uznaniem skargi za niedopuszczalną, jeżeli nie zostaną skorygowane. Nie można zatem twierdzić, że usuwanie braków, o którym mowa w pkt 57 praktycznych instrukcji, ma wpływ tylko na doręczenie skargi i nie dotyczy jej dopuszczalności.

56. Ponadto wydaje mi się, że zawarte w pkt 28 zaskarżonego postanowienia twierdzenie, zgodnie z którym pkt 57 lit. o) praktycznych instrukcji pozwala „odłożyć w czasie ocenę przez Sąd przesłanek dopuszczalności skargi określonych w art. 43 § 1 akapit drugi regulaminu postępowania", jest w tym względzie nieistotne. Zawsze bowiem gdy podaje się w wątpliwość przesłanki dopuszczalności, ocena Sądu jest odłożona w czasie w stosunku do terminu dla niej właściwego i nie ma potrzeby przewidzenia w tym celu żadnych przepisów szczególnych.

57. W konsekwencji uważam, że trzeci zarzut odwołania jest zasadny.

W przedmiocie zarzutu szóstego: naruszenie zasady proporcjonalności i zasady uzasadnionych oczekiwań

58. Wnosząca odwołanie twierdzi, że stwierdzając niedopuszczalność skargi, mimo otrzymania w terminie za pośrednictwem faksu lub drogą pocztową ośmiu egzemplarzy skargi opatrzonych podpisem adwokata, Sąd naruszył zasadę proporcjonalności i zasadę uzasadnionych oczekiwań. Zarówno instrukcje dla sekretarza (art. 7), jak i praktyczne instrukcje [pkt 57 lit. b)] przewidują, że skargę można poprawić lub uzupełnić, aby mogła zawierać oryginalny podpis adwokata lub radcy prawnego.

59. OHIM podkreśla, że ścisłe przestrzeganie terminów procesowych oraz innych istotnych wymogów formalnych nie narusza prawa do skutecznej ochrony sądowej. Niedopuszczalność z powodu złożenia skargi po terminie ani nie narusza tego prawa, ani nie jest dysproporcjonalna. Punkt 57 lit. b) praktycznych instrukcji nie może sam z siebie dawać podstaw do uzasadnionych oczekiwań co do usunięcia braków skargi niezawierającej oryginalnego podpisu i w żaden sposób nie może wprowadzać odstępstwa od wymogu jasno sformułowanego w art. 43 § 6 regulaminu postępowania.

Ochrona uzasadnionych oczekiwań

60. Jeśli chodzi w pierwszej kolejności o zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań, przypominam, że prawo powoływania się na tę zasadę przysługuje każdej osobie, w której instytucja Unii wzbudziła uzasadnione nadzieje przez konkretne zapewnienia, jakich jej udzieliła. Natomiast nikt nie może powoływać się na naruszenie tej zasady przy braku tego rodzaju zapewnień [18].

61. Czy w rozpoznawanej sprawie można mówić o istnieniu konkretnych zapewnień udzielonych przez Sąd (lub jego sekretariat), zdolnych wzbudzić u wnoszącej odwołanie nadzieję, że braki jej skargi zostaną usunięte?

62. Aczkolwiek wnosząca odwołanie nie twierdzi, by uzyskała wyraźne zapewnienie w tym zakresie, to istnienie przytoczonych poszczególnych przepisów instrukcji dla sekretarza (w szczególności przepisów art. 7) oraz praktycznych instrukcji (w szczególności przepisów pkt 57) może sugerować, że istnieje możliwość usunięcia braku skargi taka jak ta, na którą powołano się w rozpoznawanej sprawie. W tym względzie każdy skarżący powinien generalnie móc mieć zaufanie co do przestrzegania przez Sąd zasad, które sam Sąd ustanowił. Co więcej, z zaskarżonego postanowienia oraz z pisma z dnia 3 lutego

18 — Zobacz wydany ostatnio wyrok z dnia 7 kwietnia 2011 r. w sprawie C-321/09 P Grecja przeciwko Komisji, pkt 45 i przytoczone tam orzecznictwo.

2010 r. wynika, że w dniu 2 lutego 2010 r., tj. następnego dnia po upływie dziesięciodniowego terminu określonego w art. 43 § 6 regulaminu postępowania, sekretariat zwrócił się „do [wnoszącej odwołanie] o wysłanie podpisanego oryginału skargi” [19]. Otóż tego rodzaju wezwanie rozpatrywane w świetle ww. przepisów można było zinterpretować jako konkretne zapewnienie (aczkolwiek dorozumiane) o istnieniu możliwości usunięcia braku skargi przez przekazanie podpisanego oryginału. W istocie, ponieważ sekretariat nie posiadał takiego oryginału, a zarówno termin do wniesienia skargi, jak i termin dziesięciodniowy już upłynął, jego przekazanie nie mogło służyć niczemu innemu poza usunięciem braku. Strona skarżąca, która otrzymuje takie wezwanie z sekretariatu i wie, że upłynął już zarówno termin do wniesienia skargi, jak i termin dziesięciodniowy, może wnioskować jedynie, że istnieje możliwość usunięcia braku, bowiem skoro sekretariat nie posiadał w tym momencie oryginału, żądanie jego późniejszego przekazania dla zwykłego potwierdzenia niczemu by nie służyło.

63. Ze względu istnienie tego konkretnego, aczkolwiek dorozumianego zapewnienia ze strony sekretariatu, a także w świetle przepisów art. 7 instrukcji dla sekretarza oraz pkt 57 praktycznych instrukcji wydanych przez Sąd, a więc dających podstawy do domniemania, że Sąd będzie ich przestrzegał, wnosząca odwołanie mogła moim zdaniem mieć uzasadnione oczekiwania, że Sąd nie odrzuci z góry możliwości usunięcia braków złożonej skargi przez przekazanie oryginału w odpowiedzi na wezwanie sekretariatu, i to nawet przy braku usprawiedliwionego błędu ze strony wnoszącej odwołanie lub jej adwokata, ponieważ ani w przytoczonych przepisach nie ma mowy o żadnym warunku związanym z wystąpieniem takiego błędu, ani nie wspominał o nim sekretariat.

64. Stwierdzenie niedopuszczalności w zaskarżonym postanowieniu Sąd oparł na twierdzeniu, po pierwsze, że wyłącznie data złożenia podpisanego oryginału skargi, a mianowicie 5 lutego 2010 r., powinna być brana pod uwagę do ustalenia, czy dochowano terminu do wniesienia skargi, a po drugie, że niezłożenie w terminie dziesięciu dni określonym w art. 43 § 6 regulaminu postępowania podpisanego oryginału skargi nie figuruje wśród przypadków usuwania braków przewidzianych w pkt 55–59 praktycznych instrukcji [20]. Co się tyczy pozostałych kwestii, Sąd ograniczył się do zbadania i odrzucenia argumentów przedstawionych przez adwokata wnoszącej odwołanie w jego piśmie do sekretariatu z dnia 12 lutego 2010 r., w którym powołano się na usprawiedliwiony błąd.

19 — Punkt 4 zaskarżonego postanowienia. Data wezwania nie została podana w ww. postanowieniu, ale wynika z pisma z dnia 3 lutego 2010 r. (zob. pkt 20 powyżej), którego ścisłość w tym względzie nie jest raczej kwestionowana. Natomiast nawet gdyby założyć, że sekretariat zażądał wysłania oryginału w tym samym dniu, w którym otrzymał siedem egzemplarzy, czyli 1 lutego 2010 r., tj. w dniu upływu dziesięciodniowego terminu na przekazanie oryginału, wydaje się wątpliwe, by sekretariat uważał za prawdopodobne, że przed upływem tego terminu o północy otrzyma w Luksemburgu dokument znajdujący się jeszcze w posiadaniu adwokata w Paryżu.

20 — Odpowiednio pkt 17 i 28 zaskarżonego postanowienia.

65. W tym względzie uważam za błędne twierdzenie, że niezłożenie w terminie podpisanego oryginału skargi nie figuruje wśród przypadków usuwania braków przewidzianych w pkt 55–59 praktycznych instrukcji, ponieważ przypadki te obejmują, w pkt 57 lit. b), brak oryginalnego podpisu adwokata lub radcy prawnego na końcu skargi.

66. W każdym razie Sąd w ogóle nie wziął pod uwagę możliwości usunięcia braku przez zwykłe złożenie podpisanego oryginału w odpowiedzi na wezwanie sekretariatu – możliwości, co do której wnosząca odwołanie mogła mieć uzasadnione oczekiwania – lecz rozważył jedynie, czy stwierdzoną niedopuszczalność można wykluczyć ze względu na istnienie usprawiedliwionego błędu. Wydaje mi się więc, że Sąd naruszył w ten sposób zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań, które mogły powstać u wnoszącej odwołanie.

Zasada proporcjonalności

67. Jeśli chodzi o zasadę proporcjonalności, należy zbadać, czy zastosowanie przepisów proceduralnych przez Sąd w zaskarżonym postanowieniu dawało możliwość osiągnięcia zamierzonego celu i czy nie wykraczało poza to, co jest konieczne do jego osiągnięcia.

68. Jak przypomniał Sąd w swoim postanowieniu, zamierzonym celem jest zapewnienie jasności i pewności stanów prawnych oraz uniknięcie jakiejkolwiek dyskryminacji lub arbitralnego traktowania przy administrowaniu wymiarem sprawiedliwości. Tak więc ścisłe przestrzeganie terminów zaskarżenia oraz wymogu złożenia skargi z oryginalnym podpisem osoby właściwie do tego upoważnionej pozwala sprawdzić (w szczególności) instytucjom, organom lub jednostkom organizacyjnym Unii, których akt prawny może zostać zaskarżony, czy po upływie określonego terminu nie ma złożonej żadnej dopuszczalnej skargi dotyczącej tego aktu.

69. Jednakże interesowi potencjalnej strony pozwanej w uzyskaniu w ten sposób pewności co do statusu jej aktu prawnego – czy został zaskarżony, czy też nie podlega już zaskarżeniu – należy przeciwstawić interes każdej osoby, która uważa się za poszkodowaną przez akt prawny, w posiadaniu możliwości zaskarżenia go na rozsądnych warunkach. Zatem zamierzony cel w zakresie jasności i pewności stanów prawnych jest podwójny. Chodzi nie tylko o ochronę strony pozwanej przed skargami składanymi po terminie lub nieuwierzytelnionymi podpisem, lecz także o zapewnienie skarżącemu prawa do skutecznego środka prawnego. Każdy przepis lub akt prawny, który zaburzałby tę istotną równowagę pomiędzy wskazanymi dwoma aspektami celu, nadmiernie faworyzując jeden z nich kosztem drugiego, jest moim zdaniem niezgodny z zasadą proporcjonalności.

70. W rozpoznawanej sprawie nikt nie twierdzi, że przedmiotowe terminy lub wymóg uwierzytelnienia skargi podpisem mogły ograniczyć skarżącej możliwość wniesienia skargi na sporną decyzję. Jednakże przez

stwierdzenie formalnej niedopuszczalności skargi w następstwie błędu wnoszącej odwołanie Sąd pozbawił jej tej możliwości. Ponieważ uważam – jak już wskazałam powyżej – że stwierdzenie niedopuszczalności nie było konieczne w świetle właściwych przepisów prawa, należy zbadać, czy orzeczenie Sądu nie faworyzowało w sposób nadmierny ochrony OHIM kosztem prawa wnoszącej odwołanie do skutecznego środka prawnego.

71. Moim zdaniem w zaskarżonym postanowieniu punkt równowagi pomiędzy spornymi interesami został rzeczywiście za daleko przesunięty na korzyść OHIM.

72. Po pierwsze, termin właściwy do podjęcia decyzji, czy została złożona skarga formalnie dopuszczalna, zależny od pewnej liczby czynników, do których zalicza się w szczególności dzień, w którym skarżący mógł powziąć wiadomość o zaskarżonym akcie, okoliczność, czy wcześniej został złożony wniosek o przyznanie pomocy w zakresie kosztów postępowania [21], okoliczność, czy skarga została przekazana za pośrednictwem „technicznego środka komunikacji dostępnego w Sądzie" oraz możliwości usunięcia braków po upływie terminu do wniesienia skargi (z których przynajmniej możliwość przewidziana w art. 21 akapit drugi statutu jest bezsporna). Ponadto w praktyce formalnie dopuszczalna skarga nigdy nie może zostać doręczona stronie pozwanej jeszcze w dniu jej zarejestrowania w sekretariacie. Zatem potencjalna strona pozwana nie może uzyskać pewności, że jej akt prawny nie został zaskarżony bez sprawdzenia (przynajmniej) wszystkich tych czynników. Dzień, w którym jest w stanie uzyskać tę pewność, może zatem przypadać później (nawet dużo później) niż moment upływu terminu do wniesienia skargi i aby się upewnić, może być ona zmuszona do zasięgnięcia informacji w sekretariacie.

73. Po drugie, możliwość wyznaczenia przez sekretarza terminu (rozsądnego) na usunięcie braków skargi, która nie spełnia określonych kryteriów formalnej dopuszczalności, znacznie ogranicza ryzyko strony pozwanej, że okres jej niepewności przedłuży się choćby z powodu wadliwego działania strony skarżącej.

74. W świetle powyższych wywodów oraz stanu faktycznego rozpoznawanej sprawy (złożenie skargi za pośrednictwem faksu, co do którego nikt nie kwestionował, iż powielał wiernie oryginał, przed upływem terminu do wniesienia skargi, złożenie siedmiu egzemplarzy skargi, co do których nikt nie kwestionował, że stanowią wierne kopie oryginału, w terminie dziesięciu dni przewidzianym w art. 43 § 6 regulaminu postępowania

21 — Artykuł 96 § 4 regulaminu postępowania stanowi, że „złożenie wniosku o przyznanie pomocy w zakresie kosztów postępowania zawiesza bieg terminu na wniesienie skargi do chwili doręczenia postanowienia w przedmiocie tego wniosku lub […] postanowienia wyznaczającego adwokata lub radcę prawnego, który będzie reprezentował wnioskodawcę".

oraz złożenie oryginału 4 dni później, w bezzwłocznej odpowiedzi na wezwanie wystosowane przez sekretariat po upływie ww. terminu), uważam, że Sąd naruszył zasadę proporcjonalności przez wykluczenie jakiejkolwiek możliwości usunięcia braku na podstawie przepisów, które sam ustanowił.

75. W konsekwencji moim zdaniem szósty zarzut odwołania jest zasadny.

Uwagi pośrednie

76. Z mojej analizy zarzutów trzeciego i szóstego wynika, że uważam, iż odwołanie należy uwzględnić. Ponieważ stan postępowania oczywiście nie pozwala na wydanie ostatecznego orzeczenia, sprawę należałoby przekazać do ponownego rozpoznania przez Sąd.

77. Gdyby jednak Trybunał przyjął inne stanowisko w stosunku do tych dwóch zarzutów, nie sądzę, aby mógł uwzględnić odwołanie na podstawie pozostałych zarzutów z powodów, które pokrótce przedstawię poniżej.

W przedmiocie zarzutu pierwszego: naruszenie art. 111 regulaminu postępowania

78. Wnosząca odwołanie utrzymuje, że z naruszeniem art. 111 regulaminu postępowania nie wysłuchano rzecznika generalnego.

79. Istotnie wspomniany artykuł, na którym opiera się zaskarżone postanowienie, przewiduje wysłuchanie rzecznika generalnego. Jednakże art. 2 § 2 regulaminu postępowania uściśla, że wzmianki na temat rzecznika generalnego „mają zastosowanie tylko wówczas, gdy sędzia został wyznaczony do pełnienia funkcji rzecznika generalnego". Tymczasem w rozpoznawanej sprawie żaden sędzia został wyznaczony do pełnienia funkcji rzecznika generalnego w postępowaniu przed Sądem. Zarzut ten należy zatem oddalić jako bezskuteczny.

W przedmiocie zarzutu drugiego: naruszenie art. 43 regulaminu postępowania

80. Wnosząca odwołanie zarzuca Sądowi, że dokonał błędnej wykładni art. 43 regulaminu postępowania, uznając, iż skarga została złożona po terminie. Wnosząca odwołanie podkreśla, że okoliczności rozpoznawanej sprawy różnią się od okoliczności stanowiących podstawę wydania postanowienia w sprawie PubliCare Marketing Communications

przeciwko OHIM [22] wskazanego w pkt 17 zaskarżonego postanowienia. W tej ostatniej sprawie po wysłaniu skargi faksem oryginał skargi wpłynął po terminie, ponieważ przesyłka pocztowa nie była odpowiednio opłacona. W rozpoznawanej sprawie siedem egzemplarzy skargi podpisanych przez jej adwokata sekretariat otrzymał w dniu 1 lutego, tj. przed upływem terminu obowiązującego wnoszącą odwołanie. Kwestią istotną dla sprawy jest identyfikacja oryginału skargi. Otóż art. 43 w żaden sposób nie precyzuje zasad podpisywania skarg (kolor, rodzaj pióra itp.). Badanie za pomocą wilgotnej ściereczki nie jest wiarygodne, gdyż niektóre atramenty nie rozmazują się. W zaskarżonym postanowieniu Sąd, nie wskazawszy metody, która pozwoliła mu odróżnić oryginał od kopii, dodał więc wymogi niefigurujące w art. 43 regulaminu postępowania.

81. OHIM uważa, iż zarzut ten jest oczywiście bezzasadny. Artykuł 43 § 1 regulaminu postępowania wymaga własnoręcznego podpisu adwokata [23]. W art. 7 ust. 3 instrukcji dla sekretarza dodano, że „sekretarz przyjmuje wyłącznie dokumenty z oryginalnym podpisem adwokata, radcy prawnego". Metoda, za pomocą której sekretarz odróżnia oryginał od kopii, nie ma znaczenia, ponieważ wnosząca odwołanie nie zaprzecza, iż dokumenty złożone w dniu 1 lutego 2010 r. nie były oryginałami. Wnosząca odwołanie nie podnosi zatem przeinaczenia faktów przez Sąd. Okoliczność, czy dokument złożony w sekretariacie w dniu 5 lutego 2010 r. rzeczywiście był oryginałem, jest nieistotna. Nawet gdyby to był oryginał, to został on złożony po terminie. W przeciwnym razie skarga byłaby niedopuszczalna na podstawie art. 43 § 1 regulaminu postępowania.

82. W tym zarzucie wnosząca odwołanie wydaje się krytykować przede wszystkim posłużenie się przez sekretariat „testem wilgotnej ściereczki" oraz uznanie tego badania przez Sąd, czego konsekwencją miało być zastosowanie, poza właściwymi przepisami, wymogów niezawartych w aktach prawnych, a dotyczących sposobu składania na pismach procesowych oryginalnego podpisu osoby do tego upoważnionej.

83. Nie mogę zgodzić się z tym rozumowaniem, nawet jeśli niektóre z argumentów przedstawionych w ramach tego zarzutu mogą być istotne w związku z innymi zarzutami.

84. Wymóg złożenia oryginalnego podpisu na niektórych dokumentach (oryginałach), a na innych (kopiach) nie, musi zakładać możliwość odróżnienia oryginału od kopii. Wbrew temu, co wydaje się twierdzić wnosząca odwołanie, zaskarżone postanowienie nie nakłada żadnego konkretnego wymogu w tym zakresie. Wprawdzie użycie atramentu, który może się rozmazywać, lub koloru innego niż na kserokopii, można zaliczyć do sposobów pozwalających zapewnić, że

22 — Postanowienie Sądu z dnia 28 kwietnia 2008 r. w sprawie T-358/07.

23 — Postanowienie Sądu z dnia 24 lutego 2000 r. w sprawie T-37/98 FTA i in. przeciwko Radzie, Rec. s. II-373.

odróżnienie będzie możliwe, w postanowieniu nie wykluczono jednak możliwości udowodnienia za pomocą innych środków.

85. W każdym razie nikt nie kwestionuje, iż test zastosowany przez sekretariat w rozpoznawanej sprawie – jakkolwiek prosty by nie był – rzeczywiście pozwolił zidentyfikować oryginał wśród ośmiu egzemplarzy skargi znajdujących się w posiadaniu sekretariatu.

86. Uważam zatem, że drugi zarzut odwołania jest bezzasadny.

W przedmiocie zarzutów czwartego i piątego: usprawiedliwiony błąd lub nieprzewidywalne okoliczności

87. Z jednej strony wnosząca odwołanie powołuje się na usprawiedliwiony błąd. Ze względu na dużą objętość wymaganych kopii (w sumie 2651 stron) jej adwokat zlecił ich wykonanie zewnętrznemu usługodawcy. W tym zakresie wykazał się starannością. Zleceniobiorca zapomniał włożyć jeden dokument do przesyłki dla Sądu, który to błąd adwokat zdołał naprawić na czas. Wnosząca odwołanie działała w dobrej wierze. Wszystkie dokumenty przekazane do sekretariatu zostały podpisane i złożone w terminie. Z drugiej strony wnosząca odwołanie twierdzi, że pomylenie oryginału z kopiami wynika z okoliczności odbiegających od normy i niezależnych od niej, czyli z pomylenia oryginału z kopiami przez zleceniobiorcę oraz przekazania przez niego jednego niekompletnego załącznika. Wnosząca odwołanie podjęła wszelkie środki w celu rozwiązania tych problemów i przez cały czas działała w dobrej wierze, przekonana, że oryginał znajduje się już w sekretariacie.

88. OHIM uważa, iż pojęcie usprawiedliwionego błędu odnosi się tylko do wyjątkowych okoliczności, w szczególności kiedy dana instytucja zachowała się w sposób zdolny doprowadzić samodzielnie albo przyczynić się w decydującym zakresie do powstania zrozumiałych wątpliwości w świadomości obywatela. Otóż rozróżnienie między oryginałem a kopiami ma duże znaczenie. Wnosząca odwołanie powinna była wyraźnie wyróżnić oryginał pośród kopii, na przykład zalecając podpisanie oryginału piórem z niebieskim atramentem. Gdyby działała szybciej, braki mogłyby zostać usunięte w terminie do wniesienia skargi. OHIM uważa ponadto, że pomylenie oryginału z kopiami nastąpiło z przyczyn leżących po stronie wnoszącej odwołanie.

89. Jeśli chodzi o te dwa zarzuty, zgadzam się z OHIM. Za przygotowanie, nadzorowanie i sprawdzenie pism procesowych, które mają być złożone w sekretariacie, pełną odpowiedzialność ponosi pełnomocnik danej strony, działający pod jej kontrolą i wobec niej odpowiedzialny. Oczywiście mogą zaistnieć okoliczności wyjątkowe lub nieprzewidywalne, powodujące całkowicie usprawiedliwioną pomyłkę, jednakże w niniejszym przypadku ustalenia Sądu ani twierdzenia wnoszącej odwołanie nie prowadzą do żadnego innego wniosku poza brakiem należytej

staranności ze strony wnoszącej odwołanie lub jej adwokata, który w tym kontekście polegał prawdopodobnie na złym planowaniu działań w związku z nieprzekraczalnym terminem zaskarżenia. Z regulaminu postępowania jasno wynika, że w sekretariacie należy złożyć oryginał skargi, toteż każdy skarżący jest poinformowany o konieczności zidentyfikowania oryginału. Zastosowane do tego celu środki zależą wyłącznie od staranności skarżącego. Nie narzuca się żadnego szczególnego sposobu działania, ale wyróżnienie oryginału wśród kserokopii za pomocą koloru atramentu albo w każdy inny odpowiedni sposób mogłoby się okazać skuteczne.

90. Nie wydaje mi się więc możliwe uwzględnienie zarzutów związanych z istnieniem usprawiedliwionego błędu czy nieprzewidywalnych okoliczności.

Uwagi końcowe

91. W momencie gdy trzy organy sądowe Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej proponują Radzie Unii Europejskiej zatwierdzenie włączenia do trzech odpowiednich regulaminów postępowania systemu „e-curia", który ma umożliwić składanie i doręczanie pism procesowych drogą elektroniczną z uwierzytelnieniem za pomocą potwierdzonego podpisu elektronicznego, w związku z czym pisma złożone w ten sposób byłyby uważane za oryginały, niniejsze odwołanie wydaje się dotyczyć systemu skazanego w przyszłości na zniknięcie.

92. Nawet jeśli orzeczenie w tej sprawie może w związku z tym wpłynąć bezpośrednio na malejącą liczbę przyszłych spraw, uważam za ważne, by Trybunał ustosunkował się do przypadku, w którym z powodu pomyłki dokument złożony w terminie jest wierną kopią oryginału, który powinien był zostać złożony zamiast niej i który został należycie złożony w następstwie wezwania wystosowanego przez sekretariat, oraz w którym strona skarżąca mogła uznać, w świetle tego wezwania i przepisów wydanych przez sam Sąd, że wyznaczono jej krótki termin na usunięcie braku.

W przedmiocie kosztów

93. Zgodnie z art. 69 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Jednakże na mocy art. 69 § 3 tego regulaminu w przypadkach szczególnych Trybunał może postanowić, że każda ze stron poniesie własne koszty.

94. W rozpoznawanej sprawie, nawet jeśli w moim przekonaniu OHIM powinien ją przegrać, wydaje mi się, że szczególne okoliczności tego odwołania uzasadniają odstąpienie od obciążenia go kosztami strony skarżącej. OHIM nie przyczynił się bowiem w żaden sposób do decyzji Sądu o odrzuceniu skargi jako oczywiście niedopuszczalnej, a jego działania na etapie postępowania odwoławczego nie przysporzyły żadnych kosztów wnoszącej odwołanie, która po złożeniu odpowiedzi OHIM na odwołanie nie wnosiła o zgodę na złożenie repliki ani o wysłuchanie jej na rozprawie.

95. W tych okolicznościach uważam za sprawiedliwe postanowienie, że każda ze stron poniesie własne koszty związane z odwołaniem.

Wnioski

96. W świetle powyższych wywodów uważam, że Trybunał powinien:

— uchylić postanowienie Sądu Unii Europejskiej z dnia 18 czerwca 2010 r. w sprawie T-51/10 Bell & Ross przeciwko OHIM;

— przekazać sprawę Sądowi Unii Europejskiej do ponownego rozpoznania;

— zarządzić, że każda ze stron pokrywa własne koszty.